

Gives der en teleologisk suspension af det etiske?

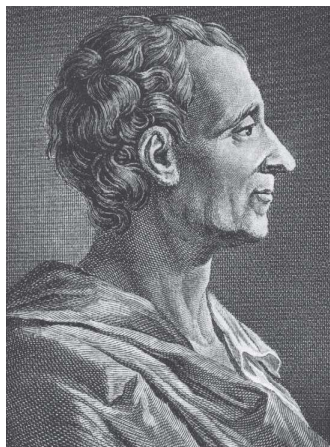
*Der er intet højere udtryk for
det etiske i Abrahams liv, end
dette, at faderen skal
elske sønnen.*

Det etiske er som sådant det almene, og som det almene det, der er gældende for enhver, hvilket fra en anden side lader sig udtrykke således, at det er gældende i ethvert øjeblik.

Det hviler immanent i sig selv, har intet uden for sig, der er dets τέλος, dvs. 'formål', men er selv τέλος for alt, hvad det har udenfor sig, og når det etiske har optaget dette i sig, da kommer det ikke videre.

Umiddelbar sanselig og sjælelig bestemt er den enkelte den enkelte, der i det almene har sit τέλος, og dette er hans

*Den franske forfatter og
politolog Charles-Louis de
Secondat, baron de la Brède et
de Montesquieu (1689-1755),
anvender også ordet 'problema'
f.eks. i hans De l'esprit des lois
(Om lovenes ånd). 'Problema'
betyder: Spørgsmål der ægger til
eftertanke eller vanskeligt punkt
i filosofien.*

etiske opgave, bestandig at udtrykke sig selv i dette, at ophæve sin enkelthed for at blive det almene.

Så snart den enkelte vil gøre sig gældende i sin enkelthed lige overfor det almene, da synder han, og kan kun ved at anerkende dette atter forsone sig med det almene. Hver gang den enkelte, efter at have været trådt ind i det almene, føler en tilskyndelse til at gøre sig gældende som den enkelte, da er han i anfægtelse, af hvilken han kun arbejder sig ud, ved angrende at opgive sig selv som den enkelte i det almene.

Er dette det højeste, der lader sig sige om mennesket og om hans tilværelse, så har det etiske samme beskaffenhed som et menneskes evige salighed, hvilken i al evighed og i hvert øjeblik er hans τέλος, da det ville være en modsigelse, at den skulle kunne opgives (∴ teleologisk suspenderes) da den, så snart den suspenderes, *forskertses*, dvs. 'forspildes', medens hvad der suspenderes ikke er forskertset, men netop bevaret i det højere, der er dets τέλος.

Forholder det sig således, da har Hegel ret, når han lader mennesket i det gode og samvittigheden kun være bestemt som den enkelte, han har ret i at betragte denne bestemthed som en 'moralsk form af det onde' (cfr. især retsfilosofien) hvilken skal ophæves i det sædeliges teleologi, således at den enkelte, der forbliver i hint stadium, enten synder eller ligger i anfægtelse.

Hvad Hegel derimod ikke har ret i, er at tale om troen, uret i ikke højt og lydeligt at protestere mod, at Abraham nyder hæder og ære som en troens fader, medens han burde hjemvises og udvises som en morder.

Troen er nemlig dette paradoks, at den enkelte er højere end det almene, dog vel at mærke således, at bevægelsen gentager sig, at han altså, efter at have været i det almene, nu som den enkelte isolerer sig som højere end det almene.

Dersom dette ikke er troen, så er Abraham tabt, så har troen aldrig været til i verden, netop fordi den altid har

været til. Thi hvis det etiske $\propto$: det sædelige er det højeste, og der intet *inkommensurabelt* bliver tilbage i mennesket på anden måde, end at dette *inkommensurable* er det onde $\propto$: det enkelte, der skal udtrykkes i det almene, så behøver man ikke andre kategorier end hvad den græske filosofi havde, eller hvad der ved en konsekvent tænkning lader sig uddrage af disse.

Dette burde Hegel ikke have lagt skjul på; thi han har dog haft græske studier.

Man hører ikke sældent mænd, der, i mangel af at fortabe sig i studier, fordyber sig i fraser, fortæller, at der over den kristelige verden skinner et lys, medens der ruger et mørke over hedenskabet.

Denne tale har altid forekommet mig besynderlig, da endnu enhver grundigere tænker, enhver alvorligere kunstner foryrer sig ved det græske folks evige ungdom.

Et sådant udsagn lader sig forklare af, at man ikke ved hvad man skal sige, men kun, at man skal sige noget. Det er i sin orden, at man siger, at hedenskabet ikke havde troen, men når man derved skal have sagt noget, da må man være lidt mere på det rene om, hvad man forstår ved troen, da man ellers synker tilbage i sådanne fraser.

At forklare hele tilværelsen, troen med, uden at have en forestilling om hvad troen er, er let, og den kalkulerer ikke slettest i livet, der regner på beundring, når han har en sådan forklaring; thi det er som Boileau siger: *Un sot trouve toujours un plus sot, qui l'admire*, dvs. 'En tåbe finder altid en endnu større tåbe, der beundrer ham'.

Troen er netop dette paradoks, at den enkelte som den enkelte er højere end det almene, er berettiget lige overfor dette, ikke subordineret, men overordnet, dog vel at mærke således, at det er den enkelte, der efter at have været som den enkelte det almene underordnet, nu gennem det almene bliver den enkelte, der som den enkelte er det over-